

NÁRODNÍ KONVENT

Česko a priority nové Evropské komise na období 2024-2029

Shrnutí a doporučení vyplývající z kulatého stolu Národního konventu o EU konaného dne 4. října 2024

Doporučení vypracovali: Dominik Hajduk, MA a Lucie Jungwiertová, Ph.D.

Úvod do problematiky

Ursula von der Leyen předstoupila 18. července 2024 před Evropský parlament a byla znovu zvolena i na období do roku 2029. Současně představila také politické směry příští Komise. Ty obsahují jak body známé z předchozích směrů pro období 2019-2024 nebo Strategické agendy pro období 2024-2029, přijaté na konci června 2024 Evropskou radou, tak i některé zbrusu nové nebo nově prioritní aspekty.

V obsažených prioritách je zjevné odhodlání reagovat na slabá nebo často kritizovaná místa z předchozího období. Smířlivým tónem připouští zbytečnou administrativní zátěž stávající regulace podniků, upouští od snah zásadně reformovat zemědělské postupy používané v EU a slibuje vyšší akceschopnost při ochraně evropského obchodu a hospodářství na mezinárodním poli. I předchozí politické směry – *Unie, která si klade vyšší cíle* – v úvodu reflektovaly „znepokojení a obavy“, které okolní svět vyvolával. Předpoklad, že „[M]áme za sebou období krizového řízení a nyní se můžeme dívat vpřed“ se ovšem záhy po nástupu Komise na sklonku roku 2019 ukázal být mylným. Nový seznam priorit už nekreslí pomyslnou čáru mezi krize a víze, ale zahrnuje oba způsoby řízení souběžně.

Porovnáme-li priority vytyčené von der Leyen v roce 2019 a 2024, lze identifikovat čtyři základní kategorie politik

- **Pokračující politiky**, kde nedochází k zásadním změnám v dosavadním postupu, jako např. ochrana vnějších hranic (Frontex) nebo podpora sociálního dialogu.
- **Přehodnocené politiky**, kde je patrná změna dosavadních politik, zejména co do zaměření nebo míry ambice, jako např. u společné zemědělské politiky nebo politik dekarbonizace.
- **Přeformulované politiky**, u kterých Komise vnáší na základě zkušeností z posledních let nový impuls do stagnujících diskusí, ať už u obranné spolupráce či jednotného kapitálového trhu.
- **Nové politiky**, které signalizují ambici Komise nacházet nová témata, kde je možné razit společný evropský postup a reagovat na problémy, které rezonují s občany členských států, např. boj proti informačním operacím ze zahraničí či dostupnost bydlení.

V kontextu zájmů České republiky je zapotřebí v politických směrech Komise pro nadcházející období 2024-2029 kvitovat zejména prioritní zaměření na prosperitu a konkurenceschopnost, flexibilnější přístup ke klimatickým cílům EU či přihlášení se k dokončení energetické unie. Představená agenda Evropské komise tak nabízí značný prostor pro hájení českých národních zájmů.

V příštích letech se zároveň nepochybně nadále budou objevovat impulsy ke zvážení institucionálních změn v Unii, ať už s ohledem na otázku rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou, otázku rozpočtu Unie a jeho sestavování (např. otázka společného dluhového nástroje, který nedávno podpořila zpráva Maria Draghiho) nebo alternativními postupy, jako je posílená spolupráce podle článku 20 Smlouvy o Evropské unii.

Rámec kulatého stolu

Kulatý stůl Národního konventu EU na téma *Česko a priority nové Evropské komise na období 2024-2029* se konal 4. října 2024 hybridně v Hrzánském paláci a na platformě Webex, a to za účasti zástupců veřejné správy, podnikatelské sféry, samospráv i neziskového či akademického sektoru. Odborným garantem této akce, kterou organizoval Úřad vlády, byly České priority, z.ú.

Kulatý stůl se konal se nejen v kontextu priorit nastupující Evropské komise, ale také zprávy Maria Draghiho o konkurenceschopnosti evropské ekonomiky či portfolií a nominačních dopisů pro nový sbor komisařek a komisařů. V této souvislosti byl rámován následujícími čtyřmi otázkami:

- 1. Jsou přehodnocené, přeformulované a pokračující priority EK z pohledu ČR vhodně zvolené jako reakce na výzvy, kterým EU aktuálně čelí? Existuje oblast důležitá pro ČR, která v prioritách Komise chybí?**

Komise usiluje o “korekci” některých politik a zároveň plánuje vynaložit energii na nové iniciativy, kterými chce překonat dlouhodobou stagnaci (např. ve společné obraně) nebo vytyčit novou působnost (např. u dostupného bydlení).

- 2. Jak má EU podporovat konkurenceschopnost? Je pro tento pilíř nových priorit důležité se zaměřit na konkrétní hospodářský sektor nebo sektory? Jak vypadá ideální cílový stav “konkurenceschopnosti” a její podpora z pohledu ČR?**

Politické směry prezentují finanční a regulatorní aspekty podnikání a rozvoje jako hlavní důvod, proč evropské společnosti “zaostávají.” Jak mohou samy členské státy přispět k posílení evropské konkurenceschopnosti? Má EU v současném stavu dostatek prostředků na podporu konkurenceschopnosti, a existují z pohledu ČR vhodné nástroje, ke kterým v současnosti Unie nemá přístup?

- 3. Kterými principy a úvahami by se měla řídit pozice ČR ve vztahu k potenciálně navrhovaným změnám v rozhodovacích procesech Rady? Kterým aspektům je potřeba vzhledem k dlouhodobým národním prioritám z pohledu ČR věnovat v institucionální debatě zvýšenou pozornost?**

Existuje celá řada návrhů pro změnu rozhodovacích procesů v Radě a diskuse o nich se stává mainstreamovou agendou. V jakých oblastech (např. rozšiřování, zahraniční politika, fiskální a daňová politika) je pro ČR žádoucí zachovávat současné procesy a kde jsou naopak nejvíce potřeba institucionální úpravy pro zefektivnění rozhodovacích schopností EU?

4. Je z pohledu ČR EU připravená a odolná vůči bezpečnostním výzvám, kterým aktuálně čelí nebo může brzy čelit? Ve kterých oblastech je největší prostor resilienci Unie zlepšit?

Jaké kroky na úrovni EU by měla ČR podporovat pro zvýšení konkurenceschopnosti evropského obranného průmyslu tak, aby zohlednila ponaučení nejen z konfliktu na Ukrajině? Jak se může Unie vypořádat s nedostatkem pracovní síly a demografickými změnami, aniž by podněcovala nelegální migraci a oslabovala svou vnitřní bezpečnost? A jak v kontextu těchto a dalších politik nepolevit, ale naopak pokračovat v adaptaci na probíhající klimatickou změnu?

Podkladové dokumenty a průběh Národního konventu

Úvodní slovo kulatého stolu pronesl **Ondřej Matoušek**, ředitel Odboru koordinace evropských politik Úřadu vlády ČR, který ocenil vysokou míru souladu mezi prioritami, které pro tvorbu Strategické agendy na období 2024-2029 identifikovala Česká republika, a důrazem kladeným na jednotlivá témata v rámci politických směrů Evropské komise pro nadcházející období. S krátkým úvodem navázala také vedoucí Zastoupení Evropské komise v ČR **Monika Ladmanová**. Ta zdůraznila, že ač se EU v současnosti nachází v období hlubokých změn a velkých výzev, i nedávná zkušenost s pandemií COVID-19 ukázala, že na evropské úrovni je možné reagovat rychle a důrazně. I proto nové politické směry Evropské komise pro období 2024-2029 obsahují ambiciózní cíle napříč mnoha oblastmi, zejména však ve třech prioritních osách: obrana, konkurenceschopnost a demokratická odolnost. Zároveň ocenila zvýšenou míru iniciativy a pozornosti, které se připravě evropských předpisů od doby českého předsednictví v Evropské radě ze strany odpovědných resortů i dalších aktérů dostává.

Po úvodních slovech **Lucie Jungwiertová** z Českých priorit účastníky seznámila s harmonogramem kulatého stolu a povahou výstupů z něj. Poté představila zástupce Českých priorit, kabinetu Ministra pro evropské záležitosti, Hospodářské komory ČR a Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM, kteří před zahájením diskuse krátce prezentovali a shrnuli materiály, které pro kulatý stůl vypracovali.

Podkladový dokument Českých priorit představil **Dominik Hajduk**. Vzhledem k tematické šíři kulatého stolu se dokument nesnažil hloubkově rozebrat jednotlivé priority, ale nastínit kontury, hlavní otázky a dynamiku, které pro nadcházející období politické směry prezentované Ursulou von der Leyen nastiňují. Vedle politik, na kterých přetrvává shoda a Komise na nich plánuje dále pracovat, totiž tyto indikují také některé oblasti, které čeká přehodnocení dosavadního přístupu (např. politiky dekarbonizace) nebo klíčové otázky o velkých reformách a zcela nových přístupech (např. v oblasti obrany či konkurenceschopnosti). Zároveň se do popředí dostávají otázky související s akceschopností Unie, a to v rámci jejích rozhodovacích procesů i rozpočtu. Ve výsledku však tyto změny znamenají, že existují četné příležitosti pro prosazování i ochranu českých zájmů na unijní úrovni.

Následující stanovisko představila náměstkyně ministra pro evropské záležitosti **Pavλίna Žáková**, která zdůraznila skutečnost, že oblasti, které za důležité vytyčila oficiální pozice ČR, jsou v nových politických směrech skutečně reflektovány, a vesměs je možné se se zadáním pro Komisi spokojit. Z pohledu českých priorit jsou případnými riziky menší důraz na témata jako konektivita či regionální soudržnost, která lze ovšem více vnímat v rámci pověřovacích dopisů pro nové komisařky a komisaře. S dlouhodobou českou pozicí pak souzní nejen otevřená a pokračující podpora (politická, vojenská i ekonomická) pro Ukrajinu, ale také rozšíření EU, které je z pohledu ČR geopolitickou nutností. I mnohé dílčí aspekty v rámci jednotlivých priorit, jako je důraz na legislativu založenou na datech, testy konkurenceschopnosti či propojení energetické bezpečnosti a konkurenceschopnosti, lze hodnotit pozitivně. Neplatí však, že by bylo možné politické směry bezvýhradně podpořit – ČR v současnosti například nepovažuje za vhodné v EU diskutovat o otevření a revizi smluv, což programový dokument Komise naopak připouští.

Stálá delegátka při EUROCHAMBRES a zástupkyně Hospodářské komory ČR **Alena Mastantuono** následovala se stanoviskem, ve kterém se zaměřila zejména na kroky a principy, které politické směry navrhuje v oblasti konkurenceschopnosti jakožto klíčové prioritní osy. V první řadě zdůraznila, že zahrnutí tématu administrativní zátěže je v diskusích o konkurenceschopnosti naprosto zásadní. Z vlastní zkušenosti podotkla, že při tvorbě a hodnocení evropské legislativy se příliš často pracuje bez ohledu na celkovou agregovanou zátěž vyplývající ze všech již existujících předpisů a jejich průniku. Kroky ke snížení administrativní zátěže by však zároveň měly být systematické a srozumitelné, založené na skutečných bariérách, a ne pouze na hrubém počítání zrušených předpisů. Naopak za nešťastný označila odklon politických směrů od zprávy Enrica Letty s ohledem na důraz kladený na vnitřní trh. V této souvislosti pak uvítala nedávný non-paper na toto téma připravený ČR a Lucemburskem. Za nutné však považuje například také prohloubení unie kapitálových trhů. Z českého pohledu pak identifikovala jako klíčové posouvat vpřed diskuse o mobilitě pracovní síly v EU (např. z jižních členských států) a uznávání kvalifikací či dovedností. Nakonec poukázala na silný průmyslový charakter české ekonomiky a potřebu dále diskutovat o míře

ambicí v rámci European Green Deal, a v této souvislosti zmínila potřebu hájení principu technologické neutrality. I přes nemalé výzvy však podotkla, že konkurenceschopnost českého hospodářství by bez členství v EU byla výrazně slabší.

Poslední stanovisko představil **Viktor Daněk**, zástupce ředitele Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM. Ten reagoval i na předcházející řečníky, a i v tomto duchu se pozastavil nad způsobem, jakým se v současné době nakládá se závěry zprávy M. Draghiho o budoucnosti evropské konkurenceschopnosti. V první řadě zdůraznil, že se jedná o obsáhlý analytický materiál, který skýtá příležitost přenést se přes heslovité posuzování některých problematik, jako jsou ceny energií nebo zaostávání evropských společností v přechodu na elektromobilitu k systematickým řešením. Zároveň však nastoluje i strategické otázky a dlouhodobý pohled na dosavadní i budoucí vývoj v globálním měřítku, což může otevřít dveře k diskusi o dlouhodobých cílech pro evropskou ekonomiku. Taková diskuse o cílech je o to důležitější a vhodnější, že se vzhledem k výsledku voleb do Evropského parlamentu dá očekávat, že těžištěm nových politik a změn bude Rada, nikoliv EP – a o to důležitější bude pro ČR být aktivním členem takových diskusí. Nakonec vyjádřil názor, že je v zájmu ČR dosáhnout navýšení objemu víceletého finančního rámce, a to i pomocí nových vlastních zdrojů pro unijní rozpočet, diskuse, o nichž by měla být co nejdříve odblokována.

Diskuse po prezentaci podkladových dokumentů

Do diskuse, která byla strukturována s ohledem na rámcové otázky kulatého stolu, se zapojili mimo jiné **Hana Mottlová**, ředitelka Odboru politik EU, a **Michal Sedláček**, vedoucí Oddělení institucí, z Ministerstva zahraničních věcí, **Tomáš Juhás**, ředitel Odboru evropských záležitostí a vnitřního trhu z Ministerstva průmyslu a obchodu, **Zbyněk Smetana**, ředitel Odboru záležitostí Evropské unie z Ministerstva financí, **Mikuláš Nozar** ze Svazu průmyslu a dopravy, **Bohumil Čáp** z ČMKOS, **Barbora Urbanová** z Centra pro dopravu a energetiku a další, včetně autorů stanovisek.

K regionální soudržnosti, která se objevila již v úvodní části diskuse, se někteří diskutující opakovaně vraceli jako k tématu, které je potřeba udržet mezi prioritami Unie. Akcentován byl zejména vztah mezi konkurenceschopností a regiony, ale také nedostatečný důraz v politických zadáních pro novou Evropskou komisi na sociální politiky. Na jednu stranu lze už v současné době pozorovat, jak se diferencovaný pokles konkurenceschopnosti dotýká různých regionů a kvality života v nich. Zároveň mohou být ale regiony vnímány také právě jako lokální specifikum, ve kterém mohou kombinací vhodných faktorů – lidských zdrojů, infrastruktury, atd. – vysoce konkurenceschopné podniky vznikat. Z toho diskutující vyvozují, že pakliže má EU konkurenceschopnost nejen udržet, ale také rozvíjet, není žádoucí omezovat investice do potenciálu regionů ve formě kohezních prostředků. Stejně tak bylo poukázáno na to, že u mnoha záměrů mezinárodního významu (např. vysokorychlostní železnice) dochází k posunu z

fáze plánování do realizační fáze, a je tedy zapotřebí zajistit, že možnosti financování (a to i ve spolupráci se soukromým sektorem) nebudou ohroženy.

Dvě názorové skupiny se vyprofilovaly v souvislosti se souvisejícím tématem, a to průnikem mezi dekarbonizačními cíli a strukturou české ekonomiky. Někteří diskutující vzhledem k silné tuzemské průmyslové základně zastávají názor, že je potřeba využít příležitosti politických směrů a přetrvat ve snahách o revizi střednědobých klimatických cílů na realističtější dosažitelnou úroveň. S tímto cílem podle nich souvisí kromě samotné potřeby konkurenceschopnosti a ekonomického výkonu také nově mnohem bezprostředněji vnímaná potřeba zajištění strategické autonomie i v energeticky náročných průmyslových odvětvích, jako jsou obranný nebo chemický průmysl. Zazněl ovšem také názor, že změna struktury a zahrnutí cílů European Green Deal v nových politických směrech by měla být vnímána spíše jako příklad klimatického mainstreamingu. Krátkodobé a střednědobé cíle by v tomto pohledu tedy měly být brány jako postupné kroky k cílům dlouhodobým, a nastavovány vždy v tomto kontextu. S tím souvisí také výzva předejít “skanzenizaci” českého průmyslu a i v rámci kritických strategických sektorů a dostupných zdrojů zvažovat, které obory mají strategický potenciál a pozitivní výhled do budoucnosti – to, že se není možné v Evropě obejít bez všech energeticky náročných průmyslových odvětví, nutně neznamená, že podporu potřebují všechna. Diskutující z obou stran se ovšem shodli v odkazování na Draghiho zprávu jako na vhodný analytický výchozí bod pro další kroky a podpořili její důkladnější zpracování do pozic i politik.

Mezi diskutujícími rezonovaly také příslibené kroky Komise v oblasti snižování administrativní zátěže pro podniky, a to vesměs pozitivně. Obavy byly vzneseny především v souvislosti s realističností splnění takových slibů – zejména s ohledem na četné historické snahy o zjednodušování *acquis* – a vztahem mezi snižováním administrativní zátěže a snižováním souvisejících standardů. I silní zastánci deregulace se však vyslovili za to, aby se nedotkla standardů samotných. Zároveň ale potvrdili, že bude důležité, jaké konkrétní kroky a typy kroků budou v tomto ohledu zvažovány. Je například rozdíl, zda se ohlášeným snižováním zátěže myslí jen omezení reportovacích povinností, nebo se dotkne také administrativní zátěže ve smyslu bariér, nejasností či legislativní duplikace – a na kulatém stole zaznívala podpora právě i pro druhý typ.

Posledním opakujícím se tématem byly otázky související s akceschopností Unie, především tedy s jejím rozpočtem (a vlastními zdroji) a rozhodovacími procesy. Diskuse o prvním bodě byla zarámovaná odhadem, že zdvojnásobený rozpočet EU by vyžadoval nárůst odvodů ČR do unijního rozpočtu ve výši zhruba 70 mld. Kč ročně. I přesto však mnoho diskutujících vyslovilo podporu pro takový krok, a to například s odkazem na opakované volání po pokračování silné kohezní politiky i finanční podpory pro spravedlivou transformaci. Skepse však panovala

ohledně společného dluhu, kdy byly jednak vyjádřeny pochybnosti o skutečné multiplikační síle dalších evropských investic, ale hlavně bylo upozorněno na to, že splácení dluhů ve střednědobém horizontu spíše povede k omezení flexibility a nutnosti redukovat priority, které budou ze zdrojů EU financovány. U otázky rozhodovacích procesů pak opakovaně zaznívaly výzvy, aby se ČR alespoň v roli pozorovatele účastnila probíhajících evropských diskusí o změnách v rozhodovacích procesech Rady. Takový krok by neměl sám o sobě být přehodnocením současné pozice na jednotlivé úpravy nebo otázku otevírání primárního práva Unie, ale minimálně by měl přispět k větší koherenci českého přístupu, který zároveň dlouhodobě podporuje rozšiřování.

Navrhovaná doporučení

Doporučení Národního konventu o EU:

- 1) Je nezbytné, aby Česká republika **vypracovala ucelený postoj k návrhům vyplývajícím ze zprávy Maria Draghiho** o budoucnosti evropské konkurenceschopnosti. V současnosti se zdá být diskuse o jejich jednotlivých částech interně fragmentovaná, což snižuje schopnost formulovat alternativní postoje tam, kde je to žádoucí. **Navrhuje se, aby vznikl meziresortní postoj s konkrétní vizí, který umožní asertivitu** v podpoře či naopak opozici konkrétním návrhům, které v její souvislosti budou vznášeny. Mimoto je žádoucí **vizí, postoje a jejich systémové uchopení zohlednit i ve veřejné diskusi** více, než tomu bylo doposud.
- 2) Česká republika by měla **být silným zastáncem kroků k odbourávání administrativní zátěže** podniků, zejména pro malé a střední podniky. Zaměřit by se měla na snižování reportingu, ale i skutečných administrativních překážek ve smyslu komplikovaných či duplicitních procesů nebo přeshraničních překážek. Zároveň by však měla být také zastáncem častějšího **využívání evaluace dopadů a zátěžových testů** (jako například testů konkurenceschopnosti nebo SME testů) evropské legislativy i klíčových nelegislativních iniciativ. Způsobem, jak tyto dva cíle skloubit, je především podpora **digitalizace a flexibilnějšího využívání existujících dat** (administrativních i komerčních) tam, kde mohou být použita místo dotazování samotných podniků.
- 3) Česká republika by měla v novém období důsledně **monitorovat a konstruktivně se účastnit diskusí o možných reformách či úpravách hlasovacích procesů v Radě**, a to například i formou pozorovatelského statusu v příslušných skupinách. Tento postup by však neměl nijak narušit současný negativní postoj k otevírání Smluv.
- 4) Vzhledem k dynamice v Evropském parlamentu bude v nadcházejícím období role Rady při směřování EU ještě významnější než obvykle. Je proto žádoucí, aby ČR **byla proaktivní a vstupovala do procesu přípravy politik** jak v případě podpory daného návrhu, tak aby včas a razantně signalizovala svůj nesouhlas, a to obzvláště v období prvních sta dnů nové Komise, především v oblastech zemědělství, obrany či dekarbonizace průmyslu.
- 5) Česká republika by měla v Unii nadále **prosazovat komplexní postoj k podpoře regionální soudržnosti** a nedovolit její oslabení, neboť prosperující regiony jsou klíčovým předpokladem pro ekonomický rozvoj EU. To se netýká pouze "tradičních" nástrojů politiky soudržnosti, ale také dalších, jako například **Fondu pro spravedlivou transformaci**, který je klíčový pro úspěšnou transformaci českých uhelných regionů. Česká republika by proto měla usilovat o jeho **prodloužení**.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny.

Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuse.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskusní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách
<https://tvorimevropu.cz/kulatestoly/>